

ועדת החקירה-יו"ס כפורים
ישיבה ט"ז-אחה"ש

(הועדה מתכנסת לאחר הפסקת קצרה)

הער - שר החוץ אבא אבן:

אני מבצע את צערנו על-כך שנתנו לך להכות
מעט, כי לא גמרנו עם העד הקודם בזמן שהקצבנו ואי

היו"ר אגרנט:

אפשר היה להפסיקו באמצע.

אני מניח שהידיעה אשר פורסמה ב"מעריב", לא ממך

באה. האם היה לך תוכן העדות הזו?

עמדתי לשאול האם הועדה מפרסמת את זהותם של המופיעים
בפניה, כי אני לא פרסמתי.

א.אבן:

בפרוש
היה אצלנו מנכ"ל משרד החוץ. אמרתי לו ~~שלא~~ שהדיון
סודי בהתאם להחלטת ועדת החוץ והבטחון של הכנסת,
ואין למסור על תוכן עדותו לאף אחד וגם לא לדבר על-כך עם איש. אני לא אמרתי
את זה מפני שחשבתי שזה מוכן מאליו.

היו"ר אגרנט:

זה היה מוכן מאליו וזה מוכן מאליו, וזהו גם רצונו
אדוני היו"ר, לא רק התוכן אלא גם העובדה שאני כאן

~~ש~~
א.אבן:

לא מסרתי לאף אחד.

אתה באופן אישי לא אחראי לזה.

היו"ר אגרנט:

לא רק שאינני אחראי. אני לא אחראי, ואני גם מצטער
על-כך.

א.אבן:

ומה ביחס למשרד שלך, האם מישהו הדליף את הישיבה
הזו?

היו"ר אגרנט:

אני מוכן לשאול.

אשאל:

הי"ך אגרנט: אני חושב שהדבר דורש להחקר, ושיימסר לנו מה תוצאת החקירה הזו, כי הדבר הוא חמור. זו החלטת שאנו ממתישים אותה כאן בצורת הדיון שאנו מקיימים. סורי זה סורי.

א.א.בן: זו גם הפיסתי. ראיתי פעם הודעה שראש אמ"ן הופיע והשתדמתי. ראיתי זאת בעהון "הארץ" ~~הארץ~~

הי"ך אגרנט: אם רואים שאתה או עד אחר נכנסים לבנין הזה, אז עוזאי שרואה זאת, יכול להניח כי אתה מעיד.

השר א.א.בן: העובדה היא שכאשר אליתי פה, אזרחים רבים הכירו

אותי ואת זאת איני יכול למצוץ ומכונניתי עומדת

בחשך. אך בהחלט התרעמתי על זה. עמדתי לשאול מהי המדיניות, כי קראתי ידיעה ששרים אחרים הוזמנו ושמותיהם נזקבים שם.

ידין: תוכן העדות באופן כללי הוא כן נכון, ונמסר לנו

לפני כמה שעות מפי עוזנאים שהם ידעו שאתה עומד

להופיע ב-4.30, וזה בוודאי לא הוצא מכאן.

לסקוב: מכאן שום דבר עד עכשיו לא דלף החוצה, מהבנין הזה.

אבן: אברך אם המזכירות ידעות שאין הן רשאיות ולא היו

רשאיות למסור היכן אני. הדבר האחרון, שהוא המדאיג

ביותר, כי זה שאני צריך להיות כאן ב-4.30 כמעט שאני לא ידעתי עד שהמזכירות אמרו לי את הדבר הזה לפני שעתים-שלוש. אני אברך אם במקרה של אפשרות שמישהו שאינו מוסמך שואל איפה אני, אומרים לו שאני פה ושם. אנסה לברר את זה.

רצית להוסיף משהו לעדותך בישיבה הקודמת?

הי"ר אגרנט:

רציתי לומר כמה דברים קצרים, כיצד נשתקפו הדברים

א.אבן:

בשבוע שלאחר פרוץ המלחמה והכותרת היא שהדברים הללו משקפים

בזירה הבינלאומית את מהלך המלחמה בארץ, כפי שאמרתיו אתמול, עסקתי בשני נושאים

בשבוע שלאחר כרוץ המלחמה: ענין הפסקת אש וענין הרכש, ואסכם באומרי כי הקו

שנקטתי בימים הראשונים על-פי החלטות הממשלה, היה לגנות למגזע כנוסה של מועצת-

הבטחון, מכל מקום למגזע קבלת החלטה עד ליום ד' או ה'.

זו הייתה מגמתכם?

הי"ר אגרנט:

כן, כלומר כאשר התיישרתי עם הממשלה מה לעשות מול הסכום

אבן:

שמועצת הבטחון התכנס, הסיכום היה לעשות את הכל כדי

שלא תהיה החלטה על הפסקת אש במשך יומיהם שלושה וזאת מתוך חשבון כזה, שהמצב

הוא קשה מאד, הינו דווחים מדאיגים מאד לגבי המצב הצבאי, מצד שני הציפיה הייתה

שאי שם באמצע השבוע יחול שפור במצב ונעבור מהתגוננות להתקפה, ואז יהיה רצוי

שמועצת הבטחון תתכנס, מכל מקום לא לפני זה, והיו שיחות לאין סוף עם שר החוץ

האמריקני, עם נשיא מועצת הבטחון, הנציג האוסטרלי, על מנת למצוא דרכים למנוע

כנוסה של מועצת-הבטחון.

אתה באת אתו בדברים על זה?

הי"ר אגרנט:

כן, ואה"ב השתתף אצו פעולה בזה, עד שכיום ג'.

אבן:

היא ראתה שאם היא לא תכנס את מועצת הבטחון, יתכן

שגורם אחר יכנס אותה על רקע של הצעה שתהיה הפסקת אש על יסוד חזרה לקויים של

4 ביולי 1967.

וביום ג' הייתה אפשרות כזו?

הי"ר אגרנט:

א.א.ב.:

ממועצה אמנם התכנסה.

היו"ר אגרנט:

היא התכנסה ביום ג'?

א.ב.:

היא התכנסה ביום ב' בלילה על-פי יוזמה אמריקאית,

באשר היה ברור אז שאם אמריקה לא תכנס אותה גורם

אחר יכנס אותה, והעדפנו שתקבל את היוזמה והיא הציעה בהסכמתנו הפסקת אש על יסוד

חזרה לקוים שהיו קיימים לפני יום כפור, לאמור שהמצרים למעשה ייסוגי מכבושיהם

ממשרה לתעלה, וסוריה תיסוג מן העמדות שכבשה בחוף רמת-הגולן. היה ברור לנו שאין

סכוי להצעה כזו להתקבל, אך זו היתה ההצעה שהוצעה רשמית, ואנו תמכנו בה.

י.ד.:

ההצעה רשמית מטעם אמריקה?

א.ב.:

המגמה שלנו היתה למעשה לא להביא לידי שום הכרעה כי

ההצעה האחרת שדובר עליה היתה הצעה להפסקת אש "אין פלייס"

וידעתי ש"אין פלייס" באותם הימים זמן החלטה מאד לא חיובית עבורנו. "אין פלייס" -

במקום - "אין סטיטוד". כלומר התקווה הראשונה היתה שתוך שלושה ימים נהיה במצב

שנהיה מעוניינים בהפסקת אש, לפני כן לא, לאחר מכן לא נתגשמו התקוות לשקט או המצב

כפפסי - כרצוי, וכמעט יום-יום קיסטינג'ר דיכר איחי בסלפון, כאשר השגריר חזר דיכר

גם אתו כדי לשאול מה רצוננו בנושא זה, ועוד ב-9 בחודש אני מקבל מברק על סיכומי

הממשלה, שאנו עדיין רוצים לתסוך זמן, קבלתי סיכומים יומיים שהשר גלילי היה שולח

אלי על סיכומי הממשלה.

י.ד.:

"to mark time" זאת אומרת להשהות?

א.ב.:

להשהות, כן.

היו"ר אגרנט:

שאנו מעוניינים להשהות כל החלטה.

א.ב.:

מעוניינים להשהות כל החלטה, לא להשהותה לצמימות אך כמה

ימים נוספים יהיו מועילים, שהרי יש תקווה שנעבור למצב

של החקפה ולא נישא במצב של הפסקת אש "אין פלייס" שתפגש בנו.

באמצע השבוע, ב-9 בחודש, הפעילות שלי היתה מכוונת

גם לנושא הזה, להשהות ישיבה או החלטה של מועצת-הבטחון, ובערך באותו זמן, ב-9 התחלנו

51.
ת.כ.

ועדת החקירה-יזם כפורים
ישיבה ט"ז-אחה"צ
א.אבן

לעשות כל מה שאפשר כדי לקבל מהאד"ר חביעה/להחיש משלוחי נשק מארה"ב, ורשימות יותר ויותר ארוכות של ציוד שנחבטו, הייתי בקשר יומיומי עם השגריר וכיום שבת, כאשר מפעל זה של רכש היה חקוע, עשיתי יזם בונשינגטון, בשיחות עם מר קיסינג'ר על הנושא הזה.

ב-13 לחודש הייתה בונשינגטון?

היו"ר אגרנט:

כן.

א.אבן:

בשחות על נושא זה עם מר קיסינג'ר?

היו"ר אגרנט:

כן. באותו יום ההנחיה שבידי היתה שאם יש הצעה להפסקת אש "אין-פלייס", לא לשלול אותה.

אבן:

לא לשלול אותה?

היו"ר אגרנט:

לא לשלול אותה, וגם לא לבקש דחינה והשהייה, כי ברור שאין אפשרות לשנות את המציאות לטובתנו בחזית המצרית חוץ מ-

אבן:

כמה ימים, ואילו בצפון --

אין אפשרות - מה?

היו"ר אגרנט:

אין אפשרות לתקן את המצב בדרום.

אבן:

חוץ כמה ימים?

היו"ר אגרנט:

חוץ כמה ימים.

אבן:

בצפון המצב אם כי שופר על ידי גרושם של צבאות סוריים מתרבה מקומות, אע"פ שהסורים היו עדיין בכמה מקומות בחוף דמת-הגולן, אני נחבטתי לא לקבל בשם ישראל אחרינת להשהיית הפסקת-אש. אולם עד אז הערבים לא היו מעוניינים בחפסקת-אש, ולמעשה הם התנגדו לכל הפסקת אש "אין פלייס" עד ל-21 לאוקטובר.

אני רואה לציין שבחארין מסוים, בערך ביום א' או ב', לאמור ה-14 או ה-15 לאוקטובר, שוב תזרנו לרצון שלא תהיה הפסקת אש כי אז היינו במלוא תנופת ההתקפה, עם התכונתם לעבור את התעלה, מאידך זרימת הנשק שהתחילה בתנופה רכה ביום שבת; ב-13 ו-14 קיבלת רכבת האויר תנופה גדולה. לאור המצב הזה וההצלחות בחזית, תזרנו למצב של אי רצון להחיש דיונים או סיכומים למען הפסקת-אש, והדגש היה התביעה להחיש את משלוחי הנשק ולהרתיב את ממדיהם.

היו"ר אגרנט:

בזה סיימת?

כן.

א.א.בן:

יש לי שאלה בקשה לשנת 1973 מאספקט של הערכות מצד מדינה.

לסקנב:

היו כמה אירועים שקרו, שהם נקודת תפנית, כמו הודו האמריקאי

במדינת-הבסתון ב-26 ליולי, נחוקי יחסים שתחילו עם אידי אמיין, החפשות הקו הצרפתי נגדנו ובעד הערבים באירופה, הנפט הערבי, - כל אלה בנפרד וביחד, באיזו שהיא צורת יצרו גם אגלים של לא רק בדודגן, אלא אולי גם - אם היתה לכם הערכה כזו - של עדוד המצרים בקו המחשבה שלהם, של שמוש בכח כחלק מן המדיניות הפוליטית שלהם, להביא את העניין לאיזה שהוא סיכום, שאנו מתקרבים לאיזה שהוא רבע שנה בחוץ '73 או לפניה - כן שכדאי לעשות דבר כזה. האם הוערכו הדברים לתוך או יחד, האם היתה איזו שהיא חמוצה כזו?

לאו דווקא, ההערכה היתה כזו: האנחה הערכה, והיא היתה

א.א.בן:

הערכה אמריקאית מאד מפורשת, כי היא הושמעה באזנינו

כמאי. ההערכה היתה שככל שמצרים נוחלת כמה הצלחות בתחום המדיני, וככל שתחשוב שעל-ידי הפעלה יעילה של נשק הנפט תוכל להצליח עוד יותר, הרי גובר הסכוי שמצרים תלחם כזאת שהיא חזקה. היא חזקה במצב הגאו-פוליטי, והיא חזקה מבחינת הסולידריות האמריקאית, והיא חזקה מבחינת יכולתה ללחוץ במיוחד על אירופה בעניין הנפט, ובמאי '73 במחלקת המדינה - במחלקת המזרח-תיכונית, פאשי אמרו לנו מדוע אוהה מחלקה חשבה שלא תהיה מלחמה - אמרו שסאודאט ימשיך בלחץ מדיני.

היו"ר אגרנט:

מי אמר זאת?

אבן:

האמריקאנים - מחלקת המדינה. אני מסרתי אם איני
טועה אתמול, - כי אותה מחלקה סברה שלא תהיה מלחמה
למרות הרכוזים, ההנמקה שלה היתה---

היו"ר אגרנט:

זה במאי?

אבן:

במאי 1973, ההערכה שלא היתה שמאדאח החליט לנסות אח
כוחו כהתמודדות המדינית, כאשר הנתונים הם לטובתו,
ויהיו עוד יותר לטובתו במידה שיתקרב לפייסל, והוא שתחיל להתקרב לפייסל, ואז
יש לך נשק לא רק של מעמד באפריקה, כי מצרים בכל זאת היא המדינה מספר אחד
באפריקה מבחינה צבאית, מבחינה הקשר שלה עם מעצמה גדולה, אך התווסף הקלף
של הנפט ואז יוכלו להצליח גם באירופה, וההערכה היתה שהוא יחמסר למערכה
המדינית, וזה הגביץ את הנסיה אצל האמריקאים לומר שחשוב שתהיה הדכרות
וסוף"ם כי הזמן אינו פועל לטובת ישראל, ושום גנוני סעון ודפלומטיה אינם יכולים
לשפר את המצב, כאשר הערבים חזקים בכח שלהם ללחוץ על כן מוטב להוציא את הנושא
הזה ממסגרת נושאי ההתגוששות העולמית, ולהכניסו למסגרת של פ"מ, אבל לגבי
המלחמה, ההסתחוויות עליהם דברת חזקו את התזה שמצרים לא תלך למלחמה כי היא
חלשה מהכחיצה הצבאית, והיא חמסר כלחץ בתחום המדיני.

לסקוב:

זו היתה גם דעה משרד החוץ שלגו?

אבן:

כך חשכנו, אם כי שאלנו, האם היה בזירה משהו הסותר
אח הנושא הזה, והואיל והדעה הבסתחוויות היתה שהוא
איננו מתכוונן למלומה, היינו רוב החודשים הללו בהרגשה שהחזית שלנו היא חזית
של לחץ מדיני, לחץ כלכלי, לחץ של חרם, לחץ של הספעה ערכית גוברת והולמת.

היו"ר אגרנט:

לחץ מדיני של מי?

אבן:

שהואי ל ומצרים מסוגלח לכל הישגים שלא כתחום המלחמתי

היא תוסיף להאכק בזירה שיש לה כח ולא תפנה לזירת

שלפי ההערבות שלנו וכל שאר הגורמים, הזירה שמכחיצתה היא עשויה להיות טובתה, למה עליה להסתכן בחבושה צבאית, כאשר יש לה סכויים להישגים מדיניים.

לנדוי:

טוב, אבל ביסודו של דבר, מצרים נחלה שתי אכזכות מרות

במשך שנת '47 היא תלתה תקוות רבות בפסגת ברז'נישב-

ניכסון, והתאכזבה לגמרי. היא תלתה הרבה תקוות בדינוני מועצת הבטחון, והפסל

הדוטן האמריקאי. אז נשאר נשק הנפט שעוד היה מאד ב"סטטום אסטנדי", ונשארה

התמיכה של מדינות אפריקה, שזה דבר מבחינה גלובאלית פחות ערך, האם זה לא

השפיעה על ההערכה המדינית?

אבן:

היתה הערכה כזו באוגוסט, כי במאבק הערבי המדיני שכדורך-

כלל היה מאבק מוצלח, היו עליות ומורדות. אין לי

התאריך, אך אני זוכר שבאוגוסט הוצא לי תדריך רקע של כחכים מדיניים והדברים

באו לידי בטוי בראיון לעיתון, לאמור שברגע זה הערבים נחשמים מתחנפה המדינית

שלהם. הגלויים היו כדלהלן עם נחלו את האכזבה הזו כמועצת-הבטחון שם פתחו

את הדיון במאי וזה הסתיים בלא כלום, אם כי מבחינתם - כפי שדווחתי לממשלה -

זה לא כשלוך -, כאשר שלושה-עשר מתוך חמישה-עשר מזדהים איתם, ורק בגלל הדוטן

הם נכשלים. החחילו לא להצליח אפילו בכנוסים בין-לאומיים. היתה מערכה אחת

ב" **WORLD HEALTH ORGANISATION** " - ארגון הבריאות העולמי, ששם ניסו להשיג

הקפאת חברותנו, שזה המכסימום שאפשר להשיג. זה היה בקיץ הם הציעו הקפאת החברות

של ישראל באותו ארגון. שהייתה - " **suspension** ". זה המכסימום שהם יכולים

לדרוש ולהשיג. רק העצמת יכולה לקבוע מי חבר ומי אינו חבר. בזה גייסנו קולות

מספיקים כדי להכשיל אותם. היתה ועידה של הארגון הפינלאומי לעבודה, רשמו על

סדר היום כמה גנזיים לישואל, והדברים הוסרו מעל סדר-היום. היו גם בקהיליה

האירופית, בכל זאת קיבלו את העקרון של הסכם חדש עם ישראל. היתה שורה של כשלונות

אך זה היה מצב תואף, כי עוד אני מצייך את העובדה הזו שגם הם חסומים, והדוטן

כמה הישגים, למשל בענין המסעם הלבנוני קיבלו החלטות של ארגון התעופה העולמי.

הם התבססו בעיקר על המסוס הלכנוצי.

כלומר זה לא שינה את ההערכה ביסודה.

לנדוי:

לא, אילו היה המצב הזה נמשך, גם אז אני חייב לומר
שהתקוה דיברה יותר מהעובדות שנתגלו לאחר-מכן. התקווה

אבן:

היתה שאם היא חסומה גם במוסדות הכינלאומיים, היא אינה מונעת את התקשורתנו
באירופה, ואמריקה עדיין מסכלת את תקוותיה שם, אולי הבא למז"מ.

טוב, אז אחת משתיים, או שתכוא למז'מ או שתשתמש באופציה

לנדוי:

הצבאית כדי להזיז את הדברים. הרי זה היה ברור עוד

בשעתו בוודאי.

עד כדי כך שאמרנו בשעתו בשיחות עם גורמי חוץ, שהאסטרטגיה

אבן:

שלנו היא לצמצם את האופציות המצריות, קודם כל לבטל

את האופציה המלחמית על-ידי חזק מאזן הכוחות וההרתעה; ב. לחסום את האופציה

של כפיה מדינית.

מה היה הדבר הראשון?

הי"ר אגרנט:

לסגור את האופציה הצבאית של מצרים. ההנחה היתה שזו

אבן:

היה המצב. אחר-כך לסגור את האופציה של פתרון כפוי

על-ידי מאמץ לשלול ממנה הישגים ממעוררים ככל שנוכל, ובעיקר לשלול ממנה כפיה

על-ידי המעצמות הגדולות. ואז ישאר שתי אופציות: המשא ומתן, תעדיף מז"מ

כי מלחמה אינה אפשרית.

שאלה משלימה בנושא הזה, לפני שאעבור לשאלה אחרת.

יריין:

מתוך כל האופציות האלה לא ברור לי בדיוק גם מתוך הנתונים

שהבאת בשם משרד החוץ האמריקאי, אך אני מדבר כרגע על משרד החוץ שלנו, - מה היתה

ההערכה של משרד-החוץ, הערכה אישית שלך, נאמר בחודשי הקיץ, לא ברור לי -
שהם כן ישתמשו בזה, או לא ישתמשו בזה? זה לא ברור לי.

אבן:

שהם ישתמשו בזה, אם כי פה היו כמה הערכות והממשלה
שמעה כמה סקירות, בעיקר של ד"ר דינשטיין, אשר מופקד

על החוץ הזה.

ידין:

מה היתה ההערכה של משרד החוץ?

אבן:

שסנין הנפס נותן להם כח לחץ במיוחד על אירופה.

ידין:

ושהם ישתמשו בזה?

אבן:

אכן ההערכה היתה שהם יהססו להשתמש בזה כלפי ארה"ב.
בגלל התזה שלגו שנבעה הרבה מאד מההתייעבויות עם ארה"ב
שהיתה פה הסמכות הגדולה. הם אמרו למעשה את מה שניכסון ורוג'יס אמרו לועדת
החוץ של הסנאט, שהצורך שלהם למכור מאזן את הצורך שלנו לקנות, והם יהססו לחבל
בעצמם.

ידין:

זו היתה הערכה של מי? של משרד החוץ שלנו?

אבן:

כן, של הממשלה כולה, ופה הבטחון העצמי של ארה"ב בנושא
זה חיצק אותנו.

ידין:

שלוזמר ההערכה שלנו היתה שהם לא ישתמשו בנשק הנפס כלפי
אמריקה?

אבן:

כלפי אמריקה, ושל אמריקה יש די השפעה על ערב-הסעודית
כדי לרסן את הנשק הזה, ובעזרת הזמן האחרון היתה הנחה של אמריקה
יש יותר השפעה על כיסל מאשר לסאדאם, והיא-היא שהנחתה את מדיניותו.

ידין:

כלומר אתה מזדהה עם המסמך אשר יצא על-ידי מחלקת החקר
שלפס בסוף אוגוסט תחילת ספטמבר שהדעה של המחלקה שלכם היא
שפיסל לא ישתמש בנשק הנפס כנשק?

אבן:

להשתמש בנשק כנשק, לא הייתי אומר זאת באופן מוחלט,
אבל שהוא יאיים אך יהסס להאשים.

.57.

- לדין: כלומר הם כותבים במסמך הזה על סמך ההצהרות של פייסל ובנו, הם מביאים קודם כל את ההצהרות של פייסל ובנו, ואחר-כך הם מוסיפים את ההערכה שלהם, שהמסיקים מזה שלא ישחמשו בנפש כנשק.
- אבן: * כמי שמשחמש בנשק על דרך של איום, אך לא ישחמשו על דרך של בצוע העניין.
- לדין: כלומר שלא ישחמשו בנשק דה-פקטו.
- אבן: *~~ההצהרה~~ כן.
- לדין: זו הייתה הערכה מקובלת.
- אבן: כן.
- לנדוי: רציני לשאול על המבנה של קבלת החלטות מדיניות אצלנו. הייתה קיימת בעבר ועדה שרים לענייני חוץ ובטחון - מצומצמת, אינני מדבר על הממשלה כולה כשהיא יושבת כועדה לענייני בטחון כדי להגבי ר את תודעות, אלא היה קיים גוף מצומצם. תוכל לומר לי עד מתי, ומתי חדל הגוף הזה לפעול?
- אבן: לפי מיטב זכרוני זה חדל לפעול לאחר הבחירות האחרונות, לאמר לפני ארבע שנים, כש לפני כן אותה ועדה מצומצמת, אגב השם היה רק ועדה לענייני בטחון לא חוץ.
- לנדוי: כן, סליחה, אני עצמי הרגשתי בזה.
- אבן: כי הנוהג היה שדווח מדיני נשמע בפני הממשלה כולה, כי בדרך כלל אין צורך בהכרעות. דחה ועדת שרים לענייני בטחון. היא הפסיקה להיות מצומצמת, אינני זוכר את כל ההשתלשלויות, הגענו לידי כך שאשתתפו בה אם אינני טועה 11 מתוך 18 שרים, ואז כאשר הממשלה התכנסה הרעיון היה שההרכב יהיה פוגקציונלי, לאמחד אלה שבחוקף תפקידם או גסיונרם המיוחד חייבים להיות במוסד כזה. ראש הממשלה, שר הבטחון, שר החוץ, שר האוצר. אותה ועדה הייתה בודקת גם את המדיניות החקציבית.
- לנדוי: *~~ההצהרה~~
- הי"ר אגרנט: זו הייתה ועדת השרים המצומצמת לענייני בטחון?
- אבן: כן. הקונצפציה תהיה ועדה מצומצמת, או חס שרים שחייבים בכך בחוקף תפקידיהם. היא פסקה להיות מצומצמת.
- הי"ר אגרנט: זה היה עד הבחירות, עד *~~ההצהרה~~ התארבנות הממשלה לאחר הבחירות?
- אבן: כן. אמיתי-כך הלכה הועדה הזו והתרחבה, כי היו גם שקולים

ועדת החקירה-יום כפורים
ישיבה ט"ז-אחה"צ
אבן

שאם

קואליציוניים. נאמר/שועדה כזו, אז יכול לצאת שהשרים שעוסקים בכך הם ממפלגה אחת, והסיעות האחרות חייבות להיות שם, מפד"ל והליברלים, ובתוך סיעתנו יש לתת ייצוג להסיעות, מפ"ם חייב להיות שם, וכאשר נוסף למעמד הפוגקציונלי של השרים, התווסף גם השקול הזה, הגענו לידי כך שמספר השרים שלא היו חברים בוועדה הצטמצם, וראש הממשלה סברה שאם זה כבר כך, אז למה לא להכניס את החברים המעטים שאינם בוועדה.

לנדוי:

כלומר, האם מאז ואילך, הממשלה כולה באה במקום הוועדה המצומצמת הזו, גם מבחינה עניינית? זאת אומרת האם העניינים שקודם נדונו בוועדה המצומצמת עכשיו הובאו לפני הממשלה כולה?

אבן:

לא. נוסף לישיבות הממשלה, יש התיקצויות לפי יוזמה של ראש הממשלה, וזה מתקיים עד היום הזה. כלומר יש התיעצויות שהממשחים הם דה"מ, שר הבטחון, שר החוץ סגן ראש הממשלה, השר בליזי והרמטכ"ל, ראש המוסד, הפקידים.

לנדוי:

וגם אתה עצמך?

כן.

אבן:

אתה השתתפת בכל ההתיעצויות האלה, שהן בלתי פורמליות? ההוראה בידי לשכת דה"מ היא, שאם יש דבר כזה, לכנס כמה שרים. זה קורה הרבה יותר כחידויות מאשר ישיבות

אבן:

הממשלה.

ראינו למשל התיעצות כזו שנקראת "ההיעצות מדינית-צבאית" חשיבה, בקשר למתיחות באפריק-מאי שנה זו. עד כמה שאני זוכר, אתה לא השתתפת בהתיעצות הזו. האם זה ידוע?

לנדוי:

היה מקרה אחד שלא כיהשיתי בקו הבריאות.

אבן:

על-כך רציתי לשאול באמת.

לנדוי:

אתה לא היית בקו הבריאות?

היו"ר אגרנט:

אני זוכר שיום אחד הייתי בהרצליה ובקשתי שאוכל להשאיר

אבן:

בבית יום, שאלתי אם יש דברים שהם מחייבים או תי ונאמר

שאוכל לקבל דוות מאחד המשתתפים. אך ברור שהדבר הזה ממוסד כי יש עשרות התכנסויות בצרוף שהזכרתי. לפעמים משהו צעוד. למשל השר ספיר מוזמן, אך הוא אינו תמיד משתתף, אך אני חושב שהוא מהמוזמנים לפורום הזה, כי הוא לפעמים מבקש אותי לעמוד בקשר אתו כי עניינים אינם תמיד מאפשרים לו.

לנדוי:

ידוע לנו מתוך מה שקראנו בעתונות, שדווקא ביחס לשבועות

1

האחרונים לפני פרוץ המלחמה, היו נאמר השגות על-כך שהממשלה

לא כונסה לדיון במידע שהיה, אלא במקום זה החקיימן התיעצויות מסוג זה. בקשר עם

זה אני רוצה לשאול לאחר שעיינתם בפרוטוקול הישיבה שבא לא השתתפת, האם אלה

היו רק התיעצויות מכינות כשאתר-כך העניינים מבאים במלואם בפני מליאת הממשלה

או האם ההכרעות נפלגו למעשה בגוף המצומצם יותר. אני רואה זאת כשאלה חשובה.

אבן: יש שהסיכום האלה היו גם מביאים לידי הכרעות, הכרעות בעיקר בטחונות, הכרעות לפעול פעולה מדינית מסוימת, באשר נראה לראש הממשלה ולשרים כי יש במדיניות הממשלה גבוי למה שנחליט. כלומר מה שנחליט מכוסה על-ידי החלטות הממשלה.

הי"ר אגרנט: אני רוצה לשמוע עוד פעם את התשובה.

אבן: יש מקרים, היו מקרים שההחלטות האלה לא הסתכמו סתם בהחלטה לבקש מהממשלה לאשר משהו, אלא הסתכמו בהחלטה לעשות משהו. בהחלט. מפני שהחלטות הממשלה נחשבו כמספיקות כדי לתת גבוי להחלטות כאלה. יש "סטנדינג אורדרס" כאלה. למעשה דה"מ ושר הבטחון רשאים לנקוט פעולה כזו, * * * וראש-הממשלה חושבת שרצוי לשתף עוד שלושה-ארבעת אחריים.

הפ"ר אגרנט: אני לא הכינתי, זאת אומרת היה ההסדר הזה שהי"ר ההיעצות כאלה ביוזמת דה"מ עם כמה שרים, כך שבהם אפשר היה לקבל החלטות ממש. זה קיבל גבוי על-ידי הממשלה?

אבן: זאת אומרת, לעיתים הגבוי היה שאנו מנסים לממשל שהיתת ההיעצות כזו וכך פעלנו. לעיתים העיר אחד השרים שכאן מה שמוצע הוא דבר חדש, ואי אפשר לומר שהחלטות הממשלה מעניינות מראש סמכות לכך. הבה נכנס את הממשלה מיד * * * גביא זאת לישיבת הממשלה הבאה. לאמור, שני המקרים קיימים, סיכומים שיש אחם פעולה, וסיכומים שיש אחם כנס הממשלה או הבאת הענין לממשלה. * * * * * +

לנדוי: בכל אופן אתה אומר שזה היה תמיד מכוסה על-ידי איזו הנחיה כללית מפורשת או משתמעת מדינטי הממשלה עצמה?

אבן: כן זה היה שקול דעת, ואיני חושב שאחשוף את שקול הדעת, כלומר ראש הממשלה מחליטת לפעמים לכנס את הממשלה, לפעמים לכנס את כמה שרים, לאחר שסוכמים יש שתי אפשרויות, שפועלים על-פי הסיכום הזה, מתוך הנחה שהממשלה בוודאי תרצה שנפעל * * *. להביא את הדבר הזה לממשלה. ובזמן האחרון אני זוכר הרבה מעמדים, שהשרים המכוננים מחייבים איזו פעולה, ומזכיר הממשלה מחבקש לעשות התקשרות טלפוזית עם שרי הממשלה. לומר, אלה ואלה התייעצו, מה אדוני חושב, האם הוא מצרף את תמיכתו לגושא.

בנצאל: האם היחה לך אי-פעם תרעומת על זה שהתקיימה ההיעצות כזו בלי השחתפות?

אבן:

אינני יודע על התייעצות כזו, אשר לא השתתפתי בה, בין משום שהייתי בחו"ל, ובין משום שהיו לי סיבות אישיות לא להופיע, בגלל חופשה או בגלל מחלה. אבל אני יכול להגיד רק על אלה שאני יודע עליהן. מקובל הוא שרה"מ מתייעצת עם מי שהיא חושבת לנכון, ויש להניח שיש צרופים שונים, אך ההרכב שציינת הוא הרכב של התייעצות של עשרות התייעצויות, כמעט איני זוכר שבוע שהחמישיה הזו אינה מתכנסת.

הי"ר אגרנט:

בעניני בטחון?

אבן:

כמעט תמיד בעניני בטחון או בענינים מדיניים שבהם מתבקשת איזו תשובה מיידית.

לנדוי:

יש המיד פרוטוקול?

אבן:

יש המיד רושמת. איני זוכר מעמד כזה בלי רשום. בדרך-כלל יחרון נוסף להתייעצות הזו, זה מאפשר השתתפות מלאה של כמה אנשים שאינם חברי ממשלה, אבל שדעתם בעלת משקל.

הי"ר אגרנט:

כמו הרמטכ"ל?

אבן:

הרמטכ"ל, ראש המוסד, ראש אמ"ן, אף בדרך כלל מתלווה אלי המנכ"ל או מישהו ממשרדי. מחלוצים הידועים המדיני של רה"מ, הידועים הצבאי של רה"מ, כלומר כאשר החמישיה הזו פושבת, יש לפחות 7-8 מתלווים.

לנדוי:

ח"שה לי לשאול שאלה על פרוטוקול של ישיבה שבה לא השתתפת. אני גם איני מצטט מלולית, אך מתקבל הרושם מקריאח שהישיבה הפרוטוקול הזה שמחקרים דיון גם על"מה נביא בפני הממשלה". אולי אני מוסיף כן אך בערך כך: "מה כדאי לגוף הזה להביא בכני הממשלה". זאת אשמרת, מכאן שנקודת הכובד של הכרעה עוברת לגוף הזה במקום לממשלה. האם אתה היית עד לתופעות כאלה באותן התייעצויות שבהן השתתפת?

אבן:

כן, אני זוכר שאחרי שמשחו נדון, אחרי שהתקיימה התייעצות, היה דיון האם נפעל לפי הקוגצזוס כאן, אם נביא זאת לממשלה - כן או לא. זה נדון בהרבה מאד ושיבתי.

לנדוי:

כן, אבל האם אז באמת, הקו המנחה היה, אנן חייבים להביא זאת לפני הממשלה כי אין לנו הנחיה-סמכות, אז נחליט על-כך בעצמנו כי אנו יודעים מה טוב למדינה?

אבן:

לפעמים הקו היה שלמעשה המסביר לפעול גחונה לראש
הממשלה או לאחד השרים, ולכן אין צורך להביא זאת.
יש מדיניות כללית של הממשלה כיצד להביא. לפעמים נאמר שאוהיל והענין שנוי
במחלוקת, אם לא נביא את זה, אש חכרי הממשלה יטענו בתרעומת. לפעמים היה
שקול שהקונצנזוס אצלנו הוא כל-כך אוננזימי, שלא יעלה על הדעת שמישהו יערער
על-כך, ולפעמים היה שקול למען הבטחון, אולי יתקשר מזכיר הממשלה. אני זוכר
פעם-פעמיים שלא הייתי באיזו ישיבה, מטעם אזה מעמד או מןפע מחייב, או מטעם
מחלה, שמזכיר הממשלה היה מטלפן ושואל, האם אתה שלם עם הענין הזה, שהממשלתפיים
חושבים לנכון.

לנדוי:

יש לי שאלה אחרת. אנן רואים שמשרד החוץ וגם זה אישית,
מסתמכים על ההערכה הצבאית ואולי גם אם אפשר להכחיש
פה, הייתי אומר על הערכות לסודת קצר על דעת אמ"ן, למעשה מחלקת החקר של אמ"ן.
האם לדעתך זה מצב בריא?

הי"ר אגרנט:

קודם לכן שאלה שאני רוצתי לשאול. האם ההערות שלכם
אם מצרים וסוריה פניהם למלחמה הושפעה בעיקר על-ידי
הערכה של אמ"ן?

השר א. אבן:

אין ספק שזהו הגורם המכריע.

לנדוי:

זו הדוגמה הכוללת.

אבן:

כאשר יש נניח הרבה גאומים מלחמתיים, א מדינות
אחרות היו שואלות, האם אתה בטוח שלא יילחם? היינו
שואלים את אמ"ן, והם אמרו שאין בשטח שום סימן לכך. הייתי מבקש את תא"ל לאור
שהוא אחש חקשר עם כל הגורמים, לכרר את הדבר עם כל הגורמים, ואם הוא היה אומר
שאין כשטח שום תכונה, לכן הנאום הזה למעשה מדיני. אך לא נכון לומר שזה המקור
הבלעדי, כי מחקבל במשרד גם חומר של המוסד, ולפעמים ראש המוסד עורך אצלי ביקור
ואומר שהוא רוצה להעמיד אותי בפני התפתחות מסוימת מיחדת.

לנדוי:

אך בדרך-כלל המוסד הוא הלא ספק של ידיעות בא"ן והגוף
שמעבד את החומר ומעריך אותו הוא אמ"ן. זה הכלל.

אבן:

כן, מאמ"ן הזרם הוא מאד סדיר. יש הביוולטין השבועי,
היומי, המיוחדים, ושיחות עם ראש אמ"ן, בהשתתפות המנכ"ל
שלנו כל שבוע בפורום הזה של ראשי השרותים, והמגע שלנו עם המוסד הוא בהחלט פחות-
מאורגן-רגורף.

לנדוי:

אנשי אמ"ן הם אנשי צבא ומטבע
יש לי עכ"ל שאלה אחרת. * * * * *
הם עושים הערכות לטווח קצר - מה נמצא בשטח,
הם סופרים את הציוד, **קבוצה** זה הם מעריכים את יכולת הכוחות הצבאיים העומדים
זה נגד זה, אך הלא הערכה כוללת אינה יכולה להתמצות בזה, פה נתוצה הערכה
מדינית כמובן הרחב ביותר, האם לדעתך הפוגציה הזו מתמלאת באופן המניח את
הדעת באמ"ן, ושנית - אפילו היא מתמלאת שם באופן המניח את הדעת, האם לא טוב
היה שלשם בקורת, תהיה איזו הערכה בלתי תלויה שניה, שבה אולי השקולים המדיניים
יהיה להם משקל מיוחד?

אבן:

לדעתי התפקיד של אמ"ן הוא להביא את העובדות הצבאיות
וגם להביא איזה פרוש של העובדות הללו. זה אינו משחרר
את הזרוע המדינית, כלומר השרים, מן הצורך לקבל או לא לקבל את ההערכה הזו.
אם כי ככל שזה נוגע לדברים צבאיים ---

לנדוי:

אין להם אפשרות להחזיקה.

אבן:

כן, למשל כאשר אני מקבל את הסקירה של אמ"ן אני נוטה
יותר להיות מושפע ממה שהיא אומרת על המציאות הצבאית
מאשר יש הרבה סעיפים על מה יהיה באצרת ומה יהיה בישיבה הבאה של מועצת השוק
המשותף, שם החומר מהסוג השני ברובו שאוב מהמברקים העובדים דרך משרדנו, ובדרך-
כלל הם אינם מחדשים לנו.

לנדוי:

אני מבין מזה, שהתשובה לשאלתי היא שאתה מרוצה מן המערכת
הקיימת?

אבן:

לא. לרגל מה שקרה, אני חושב שכל אזור, לא כל שכן אדם
הממלא כהוצה זו, נמצא במצב של חשכון-נפש לא רק לגבי
הסוגיה המסוימת, אלא גם לגבי השיטות שלגן, ועל דקע זה התענייגתי במה שקורה במדינתנו,
אחרות, למשל בארה"ב יש פלורליזם מסוים של הערכות אשר מגיעות אל השולחן הקובע,
אל שולחן הנשיא. יש המודיעין הצבאי, יש הסי.אי.א. יש במחלקת המדינה מחלקת
מתקד שאולי היא מסתמכת במיוחד על מברקים הגלויים, שהרי על-ידי למוד גם של חומר
גלוי של שיתות בשלושים בירות, אפשר להעלות לפעמים איזה דבר. יתכן שהפלורליזם
הזה בריא, באשר אם כולם מסכימים, מה טוב. אם יש מחלקת, אולי זה פעמון אזעקה
להתייעץ ולחשוב איזו מחשבה יותר בקורתית על כל אחת מההצעות. אני מניח שיש
מגדעה בכך. פלורליזם יש כמה סגרות של התחרות, **תוך** אני בהחלט יכול להביא את
ההגיון שיהיו שני גורמים שיהיו בודקים בצורה עצמאית מציאות מסוימת.

ידין: בנקודה זו אני רוצה לשאול את השאלה בצורה אחרת לגמרי.
אני רוצה להתייחס לענין שמחלקת החקר של משרד החוץ
ב-30.4 מפיצה מסמך של המוסד, לע של אג"מ-א מ"ן אלא כל הצרכנים של משרד החוץ,
אני גישה גם משרד החוץ, שבו כתוב שהמלחמה היא בלתי נמצעת בערך לפני אוקטובר.
יש מסמך של מחלקת החקר שהוא בעצם פשוט "פרפריזם" אם אפשר לומר, מסמך של
המוסד, לא של אג"מ-אמ"ן. המחלקת המחקר לא מוסיפה את התערות שלה, אך המסמך
הזה אומר שהמלחמה היא בלתי נמצעת בקרוב לתקופת אוקטובר. התאריך היה 30.4.73.
זה מסמך שאני מקריא ממנו, שהוא דף תפוצה של מחלקת החקר. מוצג 26. אך אני
רוצה לעמוד על-כך, אלא לגעת בבעיה יותר יסודית, שהמצב הוא לא טוב - זה ברור,
ואם הבנתי את תשובתך עכשיו, כתוצאה מחשבון-הנפש עכשיו - פוסט-פקטום האם
אתה מודע למסמך שנקרא טו"ח שרף-ידין כיצד לבנות את קהילת המודיעין מ-1963?

אבן: אני מודע לזה.

ידין: כלומר היית מודע?

אבן: לא יודע אם באותו תאריך?

ידין: אבל לפני המלחמה?

אבן: כמה פעמים קיימנו דיונים במשרד שלנו על האפשרות להשיג

יותר משאבים, יותר כח-אדם ויותר משקל למחלקת החקר.

אני יודע שהמנכ"ל הנוכחי טיפל בזה. אם אני טועה, הוא גם שיתף אתכם בכמה

מן החוויות, לאמור היו מאמצים להגיע אם לא לתקציבים יותר גדולים, הרי לכת-

אדם יותר גדול. הדבר לא הצליח, כי ההנחה הייתה שלא צריך ללכת לפלורליזם. על

כל מה שאמרנו הוא שנעשה את זה, את זה ואת זה, הייתה חשובה שזה נעשה באמ"ן, ואתם

יכולים להנות מפרי העבודה הזו. זה נעשה באמ"ן, מודע עוד זרוע, והעצה שקבלנו

בדרך כלל מגציבות המנגנון, אגף התקציבים, אגב כח-אדם, וההשפעה של הגורמים האחרים.

הסיכום היה שאם משהו נעשה כבר על-ידי מישהו, - למה לבנות עוד מכשיר שיעסוק

באותו דבר.

נבנצל: אבל הרעיון של הפלורליזם כל כך מתבקש.

אבן: אני רוצה לומר שהפלורסופיה הזו לא נתקבלה.

ידין: עוד לא גמרתם את השאלה שלי. אני רוצה להקריא לך שני

סעיפים מחוך ההמלצות האלה, כפי שנתקבלו, שהבסיס שלהן

היה, שהכרחי שיהיה פלורליזם בהערכות ושללא יסמכו על מקור אחד בלבד. זה היה

אבן תשחית של המכנה הזה. שם כתוב כך: "הדגשנו בהנחשת היסוד שרצוי שרה"מ

יקבל (אז לא דובר על רה"מ אשה) הערכות מדיגינות לא מגורס אחד בלבד. הכוונה

היא כמובן בשטח המדינות-צבאי. "לכן ממליצה הועדה לבחון את האפשרות...
(המשך צטוט)

15. "בחזוק מחלקת התסר...
(המשך צטוט)

כלומר, השאלה שלי היא זו: פה מוטלת למעשה אחריות, אינני יודע אם היו הנחיות, אך מדובר על המסך הזה. יש כה אחריות על משרד החוץ להקים מחלקת חקר כזו, שההערכות שלה תהיינה עצמאיות, ותאזנה את העובדה האחרת יכול להיות מצב שההערכות של רה"מ והממשלה מבחינה זו, הסתמכנה על מחקר אחר. השאלה שלי היא מה נעשה? קיבלנו חשוכה למשל, מראש מחלקת החקר והממונים עליו, שדה-פקטו יש במחלקה הזו אינני זוכר בדיוק, 12-13 איש, ש-בחלקם עוסקים בכל מיני תיוקים וכיו"ב. על כל הדסק של סוריה עירק ועוד, יש אשה אחת, שאינה יודעת ערבית. על כל הדסק האחר, יש איש אחד פתוח או יותר וכיוצא בזה. האם זה לא היה מצב שהיה דורש התראה רצינית ביותר במשרד החוץ כלפי הממשלה, כלפי ראש הממשלה, כלפי המשרד עצמו, שיש כה סכנה רצינית ביותר ~~במבנה של מבנה קהילת המודיעין~~ במבנה של מבנה קהילת המודיעין, ולא רק שצריך להוסיף איש אחד או שניים, אלא צריך להוסיף 20-30 איש, עד אשר משרד החוץ יהיה מרוצה, שמחלקת החקר שלו בנויה כך לפחות, שתהיה מסוגלת לתת הערכות מדיניות-צבאיות. איך אתה מסביר את המצב הזה? אני לפחות קצת גדהמתי כאשר שמעתי את המצב הזה מהנוגעים בדבר.

אבן: אני זוכר דיון על הנושא הזה ב-1966, כאשר נכנסתי לכהונת שר החוץ ~~ב-1967~~ בראשית '67, כי המנכ"ל אז היה מר גדעון רפאל. הנושא היה כיצד לשפר בכלל את המערך המזרח-תיכוני שלנו, לאמר ~~המחלקה~~ הכודקת את המזרח התיכון, המקיימת קשרים עם אותן מדינות במזרח התיכון שיש לנו קשרים איתן, תורכיה, קפריסין, יוון.

ידי: מז"ת-יט?

אבן: מז"ת-יט. להגיע לידי כך שיצאו ממחלקת החקר הערכות בעלות משקל. קודם כל התשובה הראשונה היתה שזה הוצע

ב-63.

ידי: דיון עם מי היה זה?

אבן: דיון בתוך המשרד.

ועדה החקירה-ינ"ס כפורים
ישי בה ט"ז - אה"מ

אבן

עם המנכ"ל ועם מר גזית שבקשתי אותו להיות הממונה על הפעור המז"ח, בחקוה
שהוא ירים את הענין. התשובה היתה שזה הוצע לפני שלוש-ארבע שנים ולא יצא
לכועל, כלומר שאני לא הראשון שעמד על-כך. התשובה היתה שהדו"ח הוגש לכנס
שלוש שנים ולא היתה אכשרות להגשים אותו. ב. פניצף לכמה גופים, בעיקר
נציבות המנגנון, והיא הפנתה אותנו - ואני מניח גם פנתה בעצמה - לגופים
העוסקים בתחום הזה, אמ"ן, המוסד, שהרי ברור היה שכלי שחוף פעולה מצד
יהיה מאד קשה להשיג הקמת מנגנון בעל משקל. בדרך-כלל התשובה היתה, דווקא
משום שזה נעשה---

כדי להשיג שחוף פעולה מצד מי?

היו"ר אגרנט:

אבן: אמן, המוסד, צה"ל בכללותו. כדי שזה יהיה, חייבים
ל
כמה רצונות עיקריים להתאחד. זה לא הצליח. אולי
לנציף שניים-שלושה עובדים, אך לא הצלחנו להקים משהו בעל משקל, אם כי
מחלקת החקר מכיזה הערכות, אבל ידוע שהכלים שלה הם הרבה כחות מקיפים.
על כל אדם שעוסק בכך אצלנו, אנשים רבים עוסקים באותו נושא במקום אחר. מכל
מקום, לאחר התייעצות עם גורמים אחרים, נציבות המנגנון לפעמים זיכתה אותנו
בתוספת קטנה, אך היא לא אישרה הרחבה רצינית של תקן החקר, וההנמקה היתה
שהפעולה הזו נעשית במקומות אחרים, והקו הכללי של הממשלה הוא למנוע
פלורליזם.

של מי היתה ההנחה הזו, למנוע פלורליזם?

ידין:

נציבות המנגנון, היא פועלת בדרך כלל ---

אבן:אכן נציבות המנגנון לא היתה יכולה לכאורה, להיות
הגורם דמכריע בענין זה.היו"ר אגרנט:

כנראה ההנחה הכללית שהיא פועלת לפיה היא, למנוע
מצד שכו משרדים רבים עוסקים באותו דבר.

אבן:

האם אין משרד החוץ רשאי להלחם על משהו שנראה לך
חיוני?

נבנצאל:

היו מלחמות והן נכשלו.

אבן:

דכאשר להסתייגות של נציבות המנגנון, מצטרף גם החסתיגות של אמ"ן, החל מ-1963, ברור ששני השרים לא הצליחו להכשיר את ההמלצות הללו, על אף שחייבו אותם.

ידין:

עם כל הכבוד, אני מוכרח להגיד שדעה שנציבות המנגנון היא חקבע מדיניות, אם להקים מחלקת חקר רצינית במשרד החוץ או לא - זה לא נראה לי. השאלה שאני שואל לכן היא, האם את הבעיה הזו בכל הריפותה הצגת בפני רה"צ?

אבן:

אני לא זוכר שדובר אליה בעניין זה. אני זוכר שהיו התייעצויות עם משרד הבטחון, עם ראש אמ"ן, עם ראשי אמ"ן, והיה נושא שמשך הבטחון ואמ"ן סבורים שזה מכוסה, והמוסד סבור שזה מכוסה. כלומר/פונים לנציבות המנגנון, היא אינה פוסקת על דעת עצמה, היא בוודאי בודקת חוות-דעתם של משרדים אחרים. דבר נחשב - אני רוצה להיות גלוי לב - למעמד של "אמפיר סטיטס בללדינג" מיוחד. משרד החוץ רוצה להוסיף עוד נדבך של פעולה, ואולי זה מיוחד, כי הכל נעשה במקומות אחרים.

נבנצאל:

האם את המילה האחרונה לא היתה צריכה לומר הממשלה? שר יכול להביא לפני הממשלה, אם הוא סבור שפעולה דרושה ~~+~~ כדי שיוכל למלא את תפקידו כראוי, והאוצר אינו נותן לו את החקציב, או נציבות המנגנון אינה נוחנת לו, בעניין זה הוא יכול ללכת אל הממשלה ולהביע את דעתו.

אבן:

כן מביאים לממשלה בדרך כלל אם חושבים שיש סכוי מינימלי להצלחה. אך איני זוכר פניה לממשלה על הרחבת משרד או הוספת נדבך, שאפשר להצליח בכך, אם משרדי האוצר, הבטחון ועוד גורמים מסתייגים מכך. למעשה המאמץ שלנו בשנים הללו לא היה כיצד להוסיף, אלא איך אפשר להביא לצמצומים וקצוצים. אני רוצה להוסיף עוד נמוק פסיכולוגי, החל מהתקופה '67 ואילך, היה רושם שהנושא המודיעיני הוא נושא מוצלח. כלומר כאן אני מציין שוב את האופרה הכללית שהשחררה עקב הנצחון המזהיר והגדול הזה, שיצאו מוציטטין אז לא רק לצה"ל, מפקחיו ולוחמיו, אלא בכל הארץ ובכל העולם יצאו מוציטטין מיוחדים למודיעין שלנו. זאת קוראים בכל הספרות בארץ ובחו"ל. כלומר לא היה רושם שיש כאן חקלה, וכל מה שנחזף הוא שמשך החוץ יקיים משהו. כלומר לא היתה אופירה שמהו לא טוב, שמצב לא טוב שורר, ועל כן להציע לבנות עוד מנגנון --- היו שני מאמצים אחד בזמנו של גזית, אחר-כך על-ידי השגריר ששון.

היו"ר אגרנט:

זהו החזכיר שמר גזית הכיין?

.67.
ח.כ.

אכן. כן. מר ששון גם הציע לי כמה הרחבות, אבל לא היתה שום
אווירה כאילו יש משהו גרוע במצב הנוכחי.

כלומר לא יצא מכך כלום?

היו"ר אגרנט:

אכן. לא. בעת ובעונה אחת המשרד בכללותו זאבק לשמור על הקיים
ולחשיג מוספות בחקציב שידביקו את האנפליציה ואת האינדוס.

+++++

אני רוצה להתחיל בנקודה שאמרת שכאשר המודיעין הזה שמופץ,
משוּב שכל דרג ישקול ויעריך אותו. פנינת למשל שהערכה מדינית

לסקוב:

של מחלקת החקר של אמ"ן אינה מתקבלת על דעתך, ואילו הערכה צבאית כן, וציינת
פלורליזם. אני רוצה לשים לפניך חמוצה של הפלורליזם של ארה"ב, מול מקרה אחד
שהיה אצלנו: "ברלינג בלוקד", קוראה, הודו-סין, סוריה, מצרים, עירק, לוב, הודו-
סין עד היוס, סואץ '56, הונגריה '56, סואץ '67, צ'כיה '67, בנגלה-דש, סואץ-גולן
'73, פלוס נפט, פלורליזם]

מה כל זה?

היו"ר אגרנט:

לסקוב: כולם זה "פניליזם" של הערכה מדינית-צבאית של מערכת
המודיעין של ארה"ב. אני שם את השאלה בחזרה, האם זו הסיבה,

או שמא אותה נקודה שאמרת, שלו לא היו לוקחים דברים כתורת-משה-מסיני (סליחה),
אלא כדברים שאפשר לערער עליהם או לחשוב באיזה אופן שהוא, יתכן שלא היינו נכנסים
למצב שנקלענו, כי הפלורליזם כפי שהוא עובד שם, גם הפלורליזם הסובייטי נכשל והרבה
מהלכים שהם עשו, כשהם ניסו אפילו להזנות את המצרים, והסורים באזורים שלנו, הם
נכשלו. ב"ברלינג בלוקד" הם נכשלו. הם נכשלו בסופו של דבר /+++++/, הם עדיין
מצליחים בהודו-סין, הם הצליחו בעירק, לא הצליחו כלוב, סכק אם במצרים, ספק אם
בסוריה, הצליחו בהונגריה מפני שהביאו את הטאטרים מן המזרח-הרחוק, הם הצליחו
בצ'כיה כאשר הביאו את הטאטרים מן המזרח-הרחוק, הם הצליחו בבנגלה-דש מפני שסין-
ארה"ב כפי הנראה היה "מיס-קריאג", והם הצליחו עם עניין הנפט, אם כי לא הצליחו
בסואץ-גולן ב-1973. אז אני לא חושב שנושא שהאנגלים קוראים לו "אינטליג'נס",
יש לו "פניר רול אורגניזשנל סוליושנס" . מה דעתך?

אכן: כפי שאמרת, עד הזמן האחרון, גם אני לא חשבתי שיש משהו

במצבאות שלנו שטעון תקון. אך קרה מה שקרה, ויתכן שאותם

כשלוונות שרב-אלום לסקוב דיבר עליהם, נבעו מכך שעמדו לכני הנשיא הערכות רבות והוא
כתר בערכה לא נכונה. אך מה שהתדשמתי ממנו מאד, לרגל החופשה הזו שעברה עלינו הוא,
שאילו היו בכל זאת שתי הערכות, זה היה משתדר... יש לי רושם שעל אמ"ן רובצת אחרינות
נוראה, אם היא צריכה לחשוב שהוא צריך לומר על הנושא הזה "כן יתקפו או לא יתקפון",

אני חושב שזו אחריצת גדולה, והיא מנחם אותי אילו איש אחר, *הביא את העניין לידי הכרעה, כי זה לא כמו הערכה אחרת לאמור, האם טגוזשטא כן או לא חנתק יחסים. אי אפשר להיות על כף המאזניים של הערכה לא מדוייקת. על כן כפי שאמרתי, מתוך חשבון הנפש, עולה על דעתי שאילו אפשר היה להביא לידי השרים מסקנות של שני גורמים שבדקו בנפרד, ואז אם יש שתי הערכות זהות, הנטייה היא לקבל, ואם יש חלוקי דעות אז נאמר, נמתין רגע, נעצור, יש דבר חמור=, יש שתי הערכות, ואז היה מתקיים דיון יותר יסודי ויותר מתלבט מדיון שמתקיים עכשיו.

לפחות איזה "אדווקטוס דיאבול" ?

לנדוי:

כן. לא הוכח שבמקרה האמיתי היה יותר טוב אילן היין אבן:
 פחות מעריכים. ציינתי את העובדה שבמאי 1973 נתגלה לנף עקב מבעיני עם ארה"ב, שהיו חלוקי דעות בנושא הזה, האם הרכוזים דאז פרושם מלחמה או לא. היה גורם אחד שהשב שהפרוש הוא שתוך חודש או חודש וחצי תהיה מלחמה, והגורם השני אמר לא. הנשיא ומזכיר המדינה אמצו את הגרסה המרגיעה יותר.

זה היה במאי, בקשר למסמך של

הי"ר אגרנט:

כן.

אבן:

רציתי לשאול אם לא מבחינה אחרת היה לך הרושם בשנה- נבנצאל:
 שנתיים האחרונות שהעניינים יכולים להמשך כך, או שהמתיחות הולכת וגוברת, המצב הולך ונעשה קשה, והדברים הולכים לקראת איזה התפוצצות?

הדעה שאמצתי אותה והבעתי אותה בכמה מעמדים היא, שלא אבן:
 טוב שיש חוסר פעילות דלומטית מסביב לבעיה שלנו. מה פרוש לא טוב? חשבתי שזה מוכרח להחמיר את מצבנו המדיני.

מה לא טוב?

הי"ר אגרנט:

קפאון. שאין שום גורם אשר מטפל בנושא הזה. חשבתי אבן:
 אפילו פעילות אשר איננה מביאה לאיזון תוצאה, טיבה מתוסר פעילות. על רקע זה דברתי עם קיסצ'וב גם בספטמבר וגם באוקטובר; בחיוב על-כך שיגלגל איזה שהוא ~~משהו~~ מהלך, אך איני רואה עצמי רשאי להיות חכם לאחר מעשה, ולומר שכאשר אמרתי שזה לא טוב קפאון, החכוונתי לכך שתהיה מלחמה. לא חשבתי שתהיה מלחמה. חשבתי שאין אפשרות למנוע החלשת מעמדנו המדיני, אם אנו מתחריט עם הערבים בזירה העולמית, כשיש להם הרבה יותר כח מאשר לנו. יש

לנו הרבה יותר מאשר אפשרות למנוע פורענויות, נתוקים והאשמות, אם אנו מקיימים הדברות, לאמור התוצאות השליליות יחזיתיות אותם מחוסר פעילות, לא כללו את האפשרות של מלחמה.

נבנצאל:

נאמר לגוף שמאד יתכן שמאדאית כלל לא היה בטוח שיצא במלחמה, וכונתו העיקרית היתה שעל ידי יציאה למלחמה, יתחיל להזיז עניינים שהיו קפואים יתר על המידה, ובדרך אחרת לא יזוזו. זהו הלך מחשבה לא עד כדי כך קונץ גדול, שלא ניתן היה לחשוב עליו. כלומר, האם בכל מסגרת הדיונים במשרד החוץ, המחשבה הזו לא עלתה? האם לא נידונה פעם?

אבן:

כך בהחלט, אך היו שקולים שפעלו נגד. אני נסיתי לאמץ גם את החשש הזה. מה פעל נגד זה? א. חלפו שנים והוא לא עשה את זה. אני זוכר את התאריכים ואת המועדים שהוא עמד להתפוצץ, במצב-רוח של "תמות בפשי עם פלישתים", ובלבד שהנושא ייצא מתרוממות. ב. יש מאמר מאנין מאד של הייכל - איני זוכר את התאריך, - בו הוא מנתח את התזה הזו, והוא אומר שזה לא טוב. זו מחשבה מעניינת. פרוש הדבר שזוהי זה היה אצלם, והוא אמר מדוע יש לשלול את זה, והיא רושם שהוא שלל את זה, והנשיא שלל את זה, מפני שפעילות צבאית המיועדת להעמיד את הנושא שלנו על סדר-היום, לא תהיה בריאה, אם נקבל מכה כזו מצלצלת, אז להפך - זה יחליש אותנו בתחום המדיני.

היו"ר אגרנט:

מתי זה היה?

אבן:

אני זוכר מאמר כזה. אנסה להפוך ולהוציאן ולשלוח אותן לזערה. הדיון הזה היה קיים אצלם, והתברר שכל עוד שחשבו שאפילו פעילות מוגבלת, אם לא נוכל להחבס בה... הוא אומר: אם על-ידי פעילות מוגבלת, נוכל להחבס ממזרח לתעלה ולהתקיים שם, ולגרום הרבה אבידות לאויב, יש בכך הגיון. הואיל וזה לא יכול להיות, זה יחליש ולא יחזק את המערכה המדינית שלנו.

נבנצאל:

והאפשרות שזה לא יכול להיות, לא נלקחה בחשבון?

אבן:

אני אומר שזה נבדק, אך לא אמצתי את זה בגלל שיש הטעמים. ששנה-שנתיים, שלוש-ארבע וחמש זה לא היה כך. שנית, למצרים יש דעה כזו וכנראה שבמודיעין שלנו זה מופיע כמחשבה אפשרית, אך לא היה שום מקרה שנאמר לנו שהדבר הזה אפשרי, שרואים ממערב התעלה איזון שהיא הכנה. אגב, הרושם שלנו היה שלא יכול להיות דבר פחאומי.

++***

זכרון:
סליחה, לא נאמר שלא נראים סימנים. נאמר שנראים סימנים רבים, רק יש להם הסבר. בגלל הרגיל של המצרים, או בגלל שהסורים מפחדים מאחוז. אך נאמר בפרוש שנראים סימנים.

אבן:
אני חייתי בהרגשה שמכצע צכאי שפרוש לעבור מכול מיס ולהסתער על קו בצורים, לא יכול להיות כמהירות כזו שלא נזכר להערך ולהתארגן. עכשיו יש החכמה שלאחר מעשה, שאומרת לי שזה אינו נכון. אך אני חושב שהיתה לי החכמה הזו לפני מעשה.

הי"ד אגרנט:
רציחה לשאול את השאלה הבאה. יש לפני מסמך של משימות האסוף העיקריות של אמ"ן לשנים 73/74. אחד הסעיפים הוא מעצמות. יש פרוט ארוך, רק אקרא כמה דברים: "מדיניות בריה"מ באזור, כוונותיה של בריה"מ כלפי האזור, כוונותיה כלכי ישראל... (המשך צטוט)

אלה משימות אסוף, אך מבחינת האספקטים המדיניים של הנושאים האלה, אלה גם משימות של הערכה השייכות לתפקידו של משרד-החוץ. האם נעשה הדבר הזה בצורה שיטתית, האם ~~יש~~ מאין " פאוז פוליטי קומישן", כלומר משחו שמנתח את המדיניות של בריה"מ? כי לכך יכולה להיות השלכה ברורה באופן יסודי גם על הבעיה הבטחונית, הסכנה הבטחונית, סכנת המלחמה. כלומר אני חושב שהגישה של אמ"ן היא ~~גם~~ גישה יותר צרה, מתבססת על ידיעות ממשינות-מידיות, ידיעה זו או אחרת, נאום זה או אחר. האם הבהרתי את שאלתי?

אבן:
יש אולי כמה מסמכים שלא הועברו, כי נגיעתם בנושא הנדון היא עקיפה, אך משרד החוץ קיים והוא מקיים כמה התיעצויות בדרך-כלל בהשתתפותם של השגרירים, כנסים של שגרירים, ולפעמים תוך שתופס של גורמים אחרים בארץ, על כמה נושאים וכמעט כל אחד מהנושאים הללו, יש כמה חבורים עליז. למשל. הצפוי בהחום המדיניות של הקהילה האירופית. חתת שתי הכותרות - אירופה המדינית ואירופה הכלכלית-מסחרית. נטיות ~~מדיניות~~ "מ ובגוש הקומוניסטי במזרח התיכון, ושפע של הערכות על מה שצפוי עם ארה"ב. אך כאשר אומרים שזה נוצע גם לשאלה אם תהיה מלחמה או לא, רוב השאלות האלה מבחינת נגיעתן בסכוי אם תהיה מלחמה, איננה כל-כך ישירה. וכאשר מדובר על בריה"מ וארה"ב, ההשלכה הבטחונית ברורה. לגבי בריה"מ, מאז נותקנו ממנה עקב מלחמת ששת הימים, אני חייב לומר שהדעה הכללית אצלנו, אין שום ספק שהיננו מושפעים מאלה שיש להם יותר מנעיס שם, היתה שעקב הדה-טנט, עקב אי הרצון של בריה"מ לעמוד במני הכוונה צבאית של מצרים, לאור הנסיון בפסגות האחרונות, שבהן בריה"מ אשכנחה את הקצונים הערביים, עקב הפרסומים הרבים ממסקנות לאמורן פחרון מדיני,

פתרון מדיני, פתרון מדיני, - והיותי מקשיב הרכה מאד לשדורים ממוסקווא, קורא מודיטורים ושדורים ממוסקווא לעבבים. הדעה הרווחת היתה שבריה"מ תזדהה עם הערבים במאה אחוזים, היא תחמש את הערבים בסייג מסים, והיא לא תיתן להם כל דבר, לא תיתן להם נשק שיש בקבלתו פתוי למלחמה, אך תיתן להם הרבה מאד נשק, היא תתנגד לכל אינטרס של ישראל, - אבל היא איננה רוצה במלחמה. זו היתה מקהלה אמריקנית קודם כל, אירופית ושל בריה"מ עצמה, רומניה שחושבת שיש לה ידיעה מיוחדת של מניעים סובייטים, הסקנדינבים שרואים עצמם מומחים לגושא הזה. עזרנו לכנון כמה סמינרים של מומחים לקרמלינו ולוגו. יה. המשקל המכריע של דעה לפני המלחמה היה, שבריה"מ אינה מסוגלת במלחמה, כי אם יש מלחמה, תהיה תכוסה מצרית, ואז תעמוד בפני מכרעה מאד מכאיבה: לתת למצרים להיות מובסת, והרי אז היא מפסידה את כל יוקרתה כמשענת, או לומר שהיא תבטיח שמצרים לא תהיה מובסת, וזה מחייב התערבות שתגרור את ארה"ב ותהרוס את הדה-סנט. אבל כאשר אני מנסה לסכם בזכרוני את כל הטיחות, נאמרו לא קיימתי שיחה עם שר חוץ או עם מדינאי, מבלי לסכם את השיחה בשאלה: לאן מועדות כנייה של בריה"מ לפי הערכתך. אני לא זוכר מתי משהו אמר שפנייהם באמת למלחמה. פרט לגורם אחד בארה"ב, כאן יש מחלוקת [] או גורמים [] שאומרים: כולכם מושלים, כלומר נתונים לאשליה, לרבות הנשיא שלנו, הממשלה שלנו, מזכיר המדינה שלנו. כלומר יש גורמים [] שאומרים כי הרוסים רוצים לא רק "מתיחות מבוקרת" - אני חושב שאני המצאתי את המושג הזה - "קונטרולד אובטנשן". זו הגדרה למדיניות הסובייטית: שתהיה מתיחות, אך שהיא לא תתפוצץ, וגם אז השאלה היא אם תצליח בכך. אך הרצון הוא מתיחות. רוב יהגורמים אמרו שהם אינם רוצים מלחמה. פה ושם, איזה גורם יוצא דופן אמר: גם מלחמה.

היו"ר אגרנט: גם מלחמה תהיה?

אבן: כן.

היו"ר אגרנט: איזה גורם?

אבן: אני זוכר רק כמה אנשי [] בארה"ב שהודו שהם מעוט

[] . אך רוב הממשלות, אמריקה, אירופה,

אפריקה, רומניה, סקנדינביה, אמרו שבריה"מ חד-צדדית מאד במדיניותה, אך אין

היא רוצה במלחמה.

.72.
ת.כ.

ידין: אני מביין את כל המקורות האלה ואיני מזלזל כלל במקורות
בלויים כגון אלה. כל אחד יודע שמאזינים גם לשדורים
כגורם. אך נמסר לנו על-ידי ראש המוסד, שלא אכנס אליהם כרגע, היא חומר
מדי פעם בפעם, שהוא היה מביא לידיעתך, אם כי לא לידיעת המחקר, היו מקרים
כאלה אני מניח?

א.כ. א.כ.:

ידין: אתה גם הזכרת • האם אתה זוכר בקשר לעניינים האלה

ראית אותם? קראת אותם?

א.כ. א.כ.: אפילו קראתיי.כ. י.כ.: קראתא.כ. א.כ.: כן, כן.

א.כ.: כן, בריה"ם אינה רוצה מלחמה, והיו עוד אתותים

של אישים סובייטים, קשה לדעת מה מידת סמכותם, אך הם

דאגו להפיץ את זה וזה היה מקובל כמעט ללא סייג בעולם כולו. במיוחד לאחר

שיצאו מצרים, במיוחד לאחר שסאדאת התחיל להתאונן עליהם שאינם נותנים לו

נשק ונמסר בולמים ומרסנים אוחו, עד כדי כך שהערבים הצטרפו למקהלה האומרת.

בריה"ם אינה רוצה מלחמה. אגב, לגבי המלחמה הזו, איני סבור שיש עדיין פסק-

דין נחרץ, העם הם רצון את המלחמה. לי יש רשם שהם רצון אותה, אך איני יודע

אם יש אונגים מיות גם עכשיו.

אבן: ד"ר קיסלינג'ר שמחשיב את עצמו, ואחרים מחשיבים אותו כמומחה לענינים האלה, הגיב במסיבת העתונאים שלו ב-12 לאוקטובר, ושם הוא אמר: התלונה היחידה שלו נגד בריה"מ היתה, שהם ונדאי ידעו שתהיה מלחמה, ואפילו לא רצו בה - לא התיעצו עם ארה"ב, כפי שהתבקש מרעיון הדה-טנט. כלומר הוא נזהר מלהאשים אותו.

היו"ר אגרנט: אמר כי הסובייטים ידעו?

אבן: כי הסובייטים ידעו ונמנעו מלהזהיר אותם, וזה המור מאד. הוא מנה עוד כמה חסאים כאלה.

היו"ר אגרנט: עתי הוא אמר את זה?

אבן: במסיבת עתונאים ב-12 באוקטובר. זו היתה מסיבת-עתונאים מאד מאלפת, שם גם דיבר על ההערכות המודיעיניות של ישראל ושל האמריקנים. שם הוא זהיר מאד, ואותה זהירות הוא נקט כאשר שוחחתי אתו, שהחטאים של בריה"מ שהם לא ספרו לנו, שהם היו בלתי מרוסנים בחמוש, שהם הסיתו מדינות ערביות אחרות להשתתף במלחמה, ויותר מאוחר הביאו את אמריקה לידי מפתן של עמות, אך לא שמעתי שהאמריקאים אמרו אי-פעם, ברה"מ רצתה ויזמה את המלחמה הזו.

היו"ר אגרנט: שאלה אחרונה לפני שאנו מסיימים יש לך איזה רעיונות בדבר אקמת "נשיונל סקיוריטי קאונסל"?

לסקובי: "בורד פור נשיונל אסטימיזט".

היו"ר אגרנט: או "קאונסל אוף נשיונל סקיוריטי". יש לך רעיונות בכוון זה לגבי העתיד?

אבן: פעם עשיתי מאמץ התחלתי בנושא זה. הרעיון נבע משיחה שהיתה לי עם הד"ר הרצוג ז"ל, והוא הציע כי הגורמים הבאים יהיו איזה שהוא מוסד: נציג רה"מ, היועץ המדיני של רה"מ (רה"מ היה מר אשכול ז"ל). נציג של משרד-החוץ, נציג אמ"ן, ראש המוסד, כשאלה ייכוונו

כמוסד להכנת ה"נשיונל אסטימיט", עם דמטה המתבקש. אם איני טועה, כמה משרדים התנגדו לזה. אני חושב שמשרד הבטחון לא רצה את זה. למעשה הפגישה השבועית שך ראש-בציגי המוסדות, מה שנקרא ועדת ראשי השירותים, זהו שריד של המוסד הזה. שהו פורום חשוב, אך זה לא מוסד. אני למדתי קצת סמגעים רבים עם ד"ר קיסנינג'ר וכמה מאנשיך את הנושא הזה של "נשיונל סקיוריטי קאונסל", ואני חושב שרצוי שנבדוק את זה, כי שם יש לא רק השתתפות של כל הגורמים שצריכים להשתתף בקביעת המדיניות בעניני בטחון לאומי, אלא אפשר לומר שזה אפשר לעשות כאן כאשר מתכנסים, אלא שליד הגורם הזה יש מטה אשר מתמסר אך זרק לנושא הזה. לא רק שרי הגנה והחוזן שם שיש להם אלף דאגות אחרות, אבל יש אנשי מקצוע שמשרתים את המוסד.

האם זה לא תפקיד מסוים של ועדת חוזן ובטחון אצלנו.

היו"ר אגרנט:

זה במשור הפרלמנטרי, אבל גם זהו פורום, זה לא פורום עם המטה המקצועי שיבדוק ויתעניין, וגם אותם חברי-כנסת

אמנו:

אינם עוסקים אך ורק בזה, ובמשור הממשלתי אין דבר כזה, ואני מניח שכאשר הממשלה תערך שוב, תינתן הדעת. איני יודע מה דעת עמיתי בנושא זה, אבל אני חושב שכשחושבים על ארה"ב בלי זה, איני יודע מי היה מכריע על יסוד של מחקרים וקבלת אופציות, כי הקבינט שם אינו מפקד על זה. למעשה שם זה גורם יותר קובע מהקבינט.

אני מודה לך מאד.

היו"ר אגרנט:

(הישיבה נועלת)